

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора психологічних наук, професора
Мамічевої Олени Володимирівни
на дисертацію Саєнко Тетяни Андріївни
«Формування комунікативно-мовленневих навичок у дітей дошкільного віку
з синдромом Дауна»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 016 – Спеціальна освіта, представлену до захисту в
Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова

Актуальність дисертаційного зумовлена тим, що сучасне переорієнтування суспільства на інклюзивну модель сприйняття осіб з особливими освітніми потребами зумовило виникнення потреби розробки додаткових корекційно-розвиткових технологій для дітей різних категорій з метою подальшого їхнього включення в загальноосвітній простір. Відповідно до статистичних даних, представлених Центром громадського здоров'я, синдром Дауна є найбільш розповсюдженим хромосомним порушенням серед інших аномалій у новонароджених. Психофізичний профіль дітей цієї категорії містить велику кількість супутніх порушень розвитку, що обтяжує та пролонгує процес корекції та потребує спеціальних методів психолого-педагогічного впливу.

Загальновідомо, що становлення психічних процесів у дітей має прямий зв'язок із мовленнєво-комунікативною взаємодією з дорослими та однолітками. Комунікативно-мовленнєвий розвиток у дітей із синдромом Дауна характеризується порушенням формування всіх компонентів (лексико-граматичного, фонетико-фонематичного, зв'язного мовлення), форм та видів мовлення. Наслідком цього є обмежена можливість засвоєння соціального досвіду та уявлень про навколишнє через безпосередню взаємодію з оточенням. Дошкільний вік фізіологічно є сенситивним періодом розвитку мовлення, як основного засобу спілкування. Відтак, здійснення корекційно-розвиткового впливу найбільш ефективно саме в період дошкільного віку.

На сьогодні в Україні не представлено узагальнених методик діагностики стану сформованості комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна, а також немає програми корекційно-розвиткового впливу для дітей цієї нозологічної групи, які можна використовувати в практичній діяльності спеціальних педагогів в умовах інклюзивних закладів освіти та реабілітаційних установах.

Відтак, дисертаційне дослідження Саєнко Т.А. на тему «Формування комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна» є досить актуальним.

Передмова дисертації містить всі структурні елементи, в ній зазначено мету, об'єкт, предмет, методи, завдання, наукову новизну та практичне значення результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна» розкрито сутність комунікативно-мовленнєвого розвитку, охарактеризовано комунікативно-поведінковий, соціально-емоційний та когнітивно-лінгвістичний компоненти комунікативно-мовленнєвих навичок, досліджено питання онтогенетичного аспекту комунікативно-мовленнєвого розвитку. Поряд з цим вивчено особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку у дітей з синдромом Дауна, узагальнена характеристика комунікативно-мовленнєвих порушень у цієї категорії дітей.

У другому розділі науково обґрунтовано та апробовано експериментальну психолого-педагогічну методику діагностики стану сформованості комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. Діагностика містить методи всебічного вивчення рівнів сформованості складових комунікативно-мовленнєвого розвитку (комунікативно-поведінковий, когнітивно-лінгвістичний, соціально-емоційний), є цілісною та завершеною. З використанням методу математичної статистики підтверджено факт, що всі складові є єдиною системою, що вказує на рівень сформованості комунікативно-мовленнєвих

навичок у дітей з синдромом Дауна. Здійснено кількісний та якісний аналіз даних, отриманих на констатувальному етапі експериментального дослідження, логічно та послідовно здійснено висновки щодо рівнів сформованості комунікативно-мовленнєвих навичок у досліджуваної категорії дітей.

У третьому розділі науково обґрунтовано експериментальну програму формування комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна та представлено результати її апробації. Програма побудована із дотримання загальнодидактичних та спеціально-методичних умов, ґрунтується на клінічних і дидактичних засадах психокорекційної педагогіки та містить три взаємопов'язані послідовні етапи (організаційно-діагностичний, корекційно-розвитковий, контрольно-аналітичний). Зміст корекційно-розвиткового супроводу базується на загальних онтогенетичних показниках комунікативно-мовленнєвого розвитку, психолого-педагогічних особливостях дітей дошкільного віку, особливостях комунікативно-мовленнєвого розвитку при синдромі Дауна. Після апробації корекційно-розвиткової програми в експериментальній групі здійснено повторне вимірювання рівнів сформованості комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна, охоплених експериментом. Використання методу статистичної обробки даних підтвердило результативність саме запропонованої корекційно-розвиткової програми, а не дії випадкових факторів. За результатами здійсненого наукового пошуку розроблено практичні рекомендації для батьків дітей з синдромом Дауна та спеціальних педагогів.

Робота Т.А. Саєнко виконана із дотриманням академічних вимог до написання до оформлення дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Всі розділи логічно з'єднані єдиним послідовним змістом та відображають розв'язання завдань, поставлених до дослідження. Результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення та можуть бути використані: під час підготовки фахівців

із спеціальної освіти у вищих навчальних закладах; під час консультативної роботи з батьками для більшої обізнаності у сфері особливостей комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей із синдромом Дауна та розбудови відповідного корекційно-розвиткового середовища в природних умовах; під час здійснення корекційно-розвиткового впливу спеціальними педагогами в умовах інклюзивних закладів освіти та корекційно-розвиткових установах.

Сформульовані висновки відповідають змісту дисертаційного дослідження. Головні положення дослідження Саєнко Т.А. представлено у 4 публікаціях, серед яких: 3 у наукових фахових виданнях України, одна у міжнародному фаховому виданні. Отримані науково-практичні результати неодноразово заслуховувалися науково-педагогічними працівниками кафедр спеціальної педагогіки, практиками у галузі спеціальної педагогіки і психології на різних науково-практичних конференціях та отримали позитивну оцінку.

Загальне позитивне враження від виконаного дисертаційного дослідження не виключає необхідність висловлення порад і зауважень, які можуть покращити роботу та зробити її більш досконалою.

1. У третьому розділі доречно розкрити технологічну сторону впровадження консультативних кейсів для батьків дітей дошкільного віку з синдромом Дауна.

2. Надалі радимо здійснити додаткове наукове вивчення закордонного загального досвіду корекційно-розвиткового супроводу дітей раннього віку з синдромом Дауна.

Висловлені побажання та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку здійсненого дисертаційного дослідження. Дисертація є цілісною, самостійною науковою роботою її результати мають наукову новизну та практичне значення.

Відтак, на основі вищезазначеного можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Саєнко Тетяни Андріївни на тему «Формування

комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю: 016 Спеціальна освіта є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що містить наукові результати з актуальної проблеми, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення, не порушують академічної доброчесності та повною мірою висвітлені у публікаціях дисертанта. Її автор, Саєнко Тетяна Андріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент,
доктор психологічних наук, професор,
декан факультету спеціальної освіти,
професор кафедри логопедії
та спеціальної психології
Донбаського державного
педагогічного університету

О.В. Мамічева

Підпис Мамічевої О. В. засвідчую.
Начальник відділу кадрів ДДПУ

Євгеній СІЛІН